

Datum 30 oktober 2025

Onderwerp Reactie van de Gelderse natuur- en landschapsorganisaties op "Denkrichting invulling beleid stikstofstroken" van de provincie Gelderland

Onderstaand treft u de reactie aan van Natuurmonumenten, Geldersch Landschap & Kasteelen, Natuur en Milieu Gelderland en Stichting Landschapsbeheer Gelderland op de denkrichting strokenbeleid van de provincie.

I: Algemeen: strokenbeleid is mooi begin, maar te smal voor natuurherstel en de integrale opgaven t.a.v. water, klimaat en landbouw

De provincie wil zones van maximaal 500 meter breed instellen rond stikstofgevoelige Gelderse natuurgebieden die in de natuurdoelanalyses een 'nee-tenzij' status hebben gekregen (d.w.z. dat verslechtering van de natuur hier niet is uitgesloten). In deze stroken moet de stikstofuitstoot in 2035 met 60-70% gereduceerd zijn. Deze aanpak volgt uit de wens om vergunningverlening op gang te brengen en een oplossing voor PAS-melders dichterbij te brengen. Het verbeteren van de natuurkwaliteit in de stikstofgevoelige natuurgebieden wordt gezien als middel. Gestuurd wordt op een inzet die – mogelijk – juridisch nét voldoende is. Het provinciebestuur stelt dat een meer integrale benadering nu niet mogelijk is, ook omdat het kabinet-Schoof het NPLG en transitiefonds heeft geschrapt.

Onze visie:

- Voor ons staat natuurherstel voorop. Dit is een primaire taak van de provincie. Het strokenbeleid met de bijbehorende maatregelen is hiervoor een te smalle aanpak, zoals de provincie zelf ook aangeeft;
- Het is goed dat direct rondom kwetsbare natuur de stikstofuitstoot fors wordt teruggebracht. Dit zal leiden tot minder stikstofneerslag op de natuur. We vinden het positief dat de provincie daarbij vasthoudt aan stroken van 500 meter rond kwetsbare N200- habitattypen én leefgebieden in plaats van 250 meter, waarover op rijksniveau werd gesproken. We zien in de denkrichting flinke stappen om de stikstofreductie in de stroken te borgen;
- De capaciteit en de financiële middelen die nu voor het strokenbeleid worden ingezet leveren veel meer effect op voor natuurherstel en een aantrekkelijke en gezonde leefomgeving als ze worden gericht op meerdere doelen voor natuur, water, landbouw, groenblauwe dooradering en klimaat tegelijk. De plannen hiervoor zijn al gemaakt in het

breed gezamenlijke traject in het kader van het – geschrapte – programma Vitaal Landelijk Gebied Gelderland (VLGG).

II: Het lostrekken van vergunningverlening is met deze aanpak niet geborgd

Bij een (maximale) emissiereductie in de stroken van 70% in 2035, gaat de stikstofdepositie op de Veluwe naar verwachting omlaag met circa 75 mol per ha per jaar, op een gemiddelde depositie nu van 1.650 mol per ha per jaar. Daardoor gaat slechts een fractie van het oppervlak aan kwetsbare natuur van overbelast naar niet overbelast: volgens een eerste schatting die we zelf maakten zo'n 0,5%. We staan daarmee nog veel te ver af van de wettelijke stikstofreductiedoelen voor 2030 en 2035.

Onze visie:

- De rechter kijkt bij toetsing van vergunningen en handhavingsverzoeken naar de instandhoudingsdoelen voor beschermde natuur en naar het verslechteringsverbod. Hoewel de focus ligt op stikstofnormen zijn andere factoren, met name hydrologie, net zo belangrijk voor het doelbereik. Zo blijkt uit de NDA-Veluwe dat de instandhoudingsdoelen niet worden gehaald zonder een geborgde extra inzet op stikstofdepositie én andere drukfactoren zoals een structureel tekort aan (grond)water, versnippering, verstoring en pesticidengebruik. De hydrologische en andere maatregelen op de Veluwe en in een bredere overgangszone zijn mogelijk ook relevant voor de juridische toetsing. Op basis van de VLGG-maatregelenpakketten voor de verschillende gebieden weten we wat nodig is. Dit ontbreekt echter in het voorgestelde strokenbeleid;
- Buiten het op stikstof gerichte strokenbeleid zien we weinig concrete maatregelen van Rijk en provincie om de wettelijke stikstof- en natuurdoelen daadwerkelijk te halen. Zonder geborgde aanvullende maatregelen blijft de natuur verder achteruit gaan. Daarom betwijfelen wij of de aanpak (juridisch) houdbaar zal blijken. Wij bepleiten een integrale aanpak binnen de stroken en in bredere overgangsgebieden.

Qua maatregelen geven wij verder het volgende mee:

- We ondersteunen het voorstel om enkele grote industriële piekbelasters rond de Veluwe te laten beëindigen, dat kan zoden aan de dijk zetten. Pas dit ook toe in andere kwetsbare natuurgebieden;
- We ondersteunen het voorstel om toezicht en handhaving te intensiveren in de industrie en de agrarische sector;
- In het kader van de wens om alle sectoren te laten bijdragen kan de snelheidslimiet op snelwegen rondom de Veluwe dag en nacht tot 100 km per uur worden beperkt;

- Het gebied GEUS is uitgezonderd van het strokenbeleid. Het is van belang dat nauwgezet gemonitord wordt dat ook in GEUS ruim voldoende wordt bijgedragen aan de stikstofreductie-opgave.

III: Natuurinclusieve landbouw verdient prioriteit in de stroken; stuur met grondbeleid en omgevingsbeleid actief op extensief grondgebruik en teelten

De provincie ziet in de stroken blijvend ruimte voor zowel natuurinclusieve boeren als voor intensieve veehouderij. Voor het flankerend beleid gaat de voorkeur zelfs naar innovatie en modernisering, boven extensiveren, veranderen en stoppen ('trappetje van Remkes'). Een van de voorgestelde maatregelen is 80% subsidie voor staltechnieken als luchtwassers. Daarnaast wil de provincie dat gronden die vrijkomen in de stroken een nieuwe invulling krijgen die de nabijgelegen natuur en de waterkwaliteit niet belasten.

Onze visie:

De Natura 2000-beheerplannen en ook het VLGG gaan uit van extensivering van de landbouw direct rond kwetsbare natuur. In het kader van de Gelderse Maatregelen Stikstof was ook al aangegeven dat het Gelderse areaal natuurinclusieve landbouw fors zou moeten uitbreiden om de doelen te realiseren. De denkrichting strokenbeleid bevat een reeks bestaande en nieuwe regels en maatregelen die extensivering en natuurinclusieve landbouw kunnen ondersteunen en aanjagen. Onduidelijk is echter hoe de verschillende soorten steunmaatregelen die de provincie voorstelt voor de agrarische sector elkaar gaan beïnvloeden en of deze wel structureel het gewenste perspectief voor de landbouw bieden, met name ook voor bedrijven die willen extensiveren. Daarom adviseren wij:

- Benut de kansen die het strokenbeleid biedt om het aandeel natuurinclusieve landbouw te verhogen. Zet actief maatregelen in die uitvoering van het strokenbeleid combineren met het behalen van het doelareal voor natuurinclusieve landbouw én het doel om nieuwe intensieve teelten met schadelijke effecten te vermijden. Tref geen generieke normen die biologische en extensieve bedrijven benadelen omdat ze niet passen bij hun bedrijfsvoering. Onderzoek samen met deze bedrijven welke combinatie van maatregelen voor hen het beste werkt.
- Werk het strokenbeleid integraal uit voor stikstof, water, natuur, landbouw, groenblauwe dooradering en klimaat. Gebruik hiervoor de plannen die zijn uitgewerkt in het VLGG. Geef gebieden die bereid zijn de gestelde doelen te realiseren de mogelijkheid om hier zelf een invulling aan te geven en faciliteer dit proces maximaal met een goed flankerend beleid en instrumentarium, indien het gezamenlijke plan laat zien dat het de gebiedsdoelen kan realiseren.

Het is urgent om nieuwe intensieve teelten met schadelijke milieu-effecten te vermijden. Maar ook het bestaande agrarische grondgebruik moet in overeenstemming zijn met doelen voor de natuur, een gezonde bodem en de Kaderrichtlijn Water (waterkwaliteit en de bescherming van grondwaterafhankelijke natuur). Om de verschillende drukfactoren aan te pakken kan de provincie een combinatie van instrumenten inzetten, die deels al worden benoemd in het denkrichtingendocument:

- Maatwerkregels of instructieregels in de Omgevingsverordening, bijvoorbeeld een bemestingsnorm, graslandnorm, regulering van teelten en instellen van pesticidenvrije zones;
- Langlopende, zwaardere ANLB-pakketten ten behoeve van kruidenrijk grasland en groenblauwe dooradering binnen de stroken en daarbuiten;
- Provinciaal grond- en pachtbeleid gericht op extensivering van mest- en middelengebruik en op een toename van natuurinclusieve en biologische landbouw.